

19161

ՄԱՐՏԻՆ ԱՄՅԱՆ

ԱՐԵՎՈՏ ԴԱՇՏԵՐՈՒՄ

17

«ԴՐՈՒԼԵՏԱՐ»-Ի

891.99

Ա-52

891.99

Ա-52

№ 17

20 JAN 2006

ՊՐՈԼԵՏԱՐԻ ԲՈԼՈՐ ՇԵՐԿՐՆԵՐԻ, ՄԻՈՑՆԵՐԻ

19 NOV 2010

„ՊՐՈԼԵՏԱՐ“Ի

ԳԵՂԱՌՎԵՍՏԱԿԱՆ ԺԱՂԱՔԱԿԱՆ
ՄԱՍՍԱՅԱԿԱՆ ՓՐԱԴԱՐԱՆ

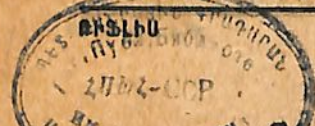
ՄԱՐՏԻՆ ԱՄՅԱՆ

1010
40219

4018

ԱՐԵՎՈՏ ԴԱՇՏԵՐՈՒՄ

ՀՐԴՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ «ՊՐՈԼԵՏԱՐ» ՈՐԱԹԵՐԹԻ

1936 թ.

Պատ. խմբագիր՝ Ռ. ԼՈՒՍԻՆՅԱՆ

Տեխ. խմբ. Մ. ՇԱՏՎՈՐՅԱՆ

Սիրով նվիրում եմ ավագ ընկեր-
ներին՝ Վարդգես Ավագյանին և
Լիպարիտ Բարսեղյանին:

Մ ա Ր Մ. Ա մ յ ա ն

Куда мне радость деть мою?
В стихи, в графленную осьмину?
У них растрескались уста
От ядов писчего листа...

Борис Пастернак

Ա. Յ. Մյանսկիյանի անվ. «Զարյա Վոստոկա»-յի հրատ. տղարան

Պատկեր՝ 1907

Գլուխիկ՝ 12546

Քանակ՝ 2000

ՎՈՐՊԵՍ ԽՈՇ

Յեւել ես մի խարխուլ տնակից
Ու թափել և՛ անեծք, և՛ արցունք
Նրա թեն, նրա գորշ պատերին—
Յեւ ընկել մի ուղի վոսկեծույլ:

Այդ ուղին տարել եք ընդ առաջ,
Դու համառ քայլել ես այդ ուղով,
Մոռացած թե՛ արցունք և թե՛ լաց
Քայլում ես դու առաջ անհողողդ:

Յեւ ահա այդ ուղում ընդ ճիւղ
Շոյում եմ մի արեւ պնդա՜ն բորբ,—
Դուրալի շողերով նա իրա
Վարդեր եւ շաղ տվել հոգում քո:

Վառվում ես արդ հոգիդ պատանի՝
Խնդությամբ վարդաշատ արեւի:
Խնդություն, խնդություն, յերկնային
Արեւը քո շուքում կմարի:

Քայլում ես ուղիով ծաղկաշատ,
Բուրում ե վոսկեփող մի բամի.
Այդ ուղին, այդ ուղին հորդառատ
Լույսերով ընդ ընդմիշտ թող տանի:

Ու յերբեք դեպի յետ չնայես,
Զնիշես տնակը մամռադեմ.
Քո հոգում թող թախիծ չծնե
Անցյալըդ արցունքոտ, գորշ ու թեն:

1935

ՊՈԵՏԻ ՀԵՏ

Թե ուզում ես յերգդ լսեն՝
Ժամանակիդ շունչը դարձիր:

ՅԵ. ՉԱՐԽԵՆՑ

Իրա վոսկեւար քնարը ձեռքին
Նա իմ տուն մտավ: Գիշեր ե մթին:
Թելերը լուսե ելեկտրոլամպի
Դեմքս վողոդել, ցրվել են պատին:

Նայում ե ուղիղ, ուղիղ աչքերիս
Լոռու ժպտադեմ պոետը մեր մեծ
Յեվ մտերմաբար գուրգուրում ե ինձ՝
— Գրի՛ր, պատանի, վստահ ու անկեղծ:

Հիշում ես դու ինձ — որերի վողոում
Քայլել եմ մի որ քնարը ձեռքիս,
Շարժել քնարիս լարերը խոսուն,—
Յերգել եմ զարուն, սեր, կարոտ ու վիշտ:

Որերում այն սեվ, որերում խավար
Թախի՞ծ եմ յերգել, վողբ ու «Հադաչանք»,
Չարքաշ գյուղացու բրտինքը վարար,
Կյանքն եմ յերգել—արցունք ու տանջանք:

Յերգել եմ: Սյժմ անցել եմ թեև,
Թեև չեմ յերգում, սակայն տեսնո՞ւմ ես՝
Որերում այս վառ շրջում եմ յես դեռ
Իմ քնարի հետ՝ մի աշուղ ինչպես:

Ուզում ես դու ել, վոր քնարը քո
Լինի վոսկեւար ու անմահ մնա,—
Յերգերդ հյուսիս քո դարի կրքոտ
Յեվ հույզերով լի մարտերի նման:

Գուրգուրեց այսպես մեծ պոետը մեր,
Նայեց աչքերիս՝ կրկին ժպտադեմ
Յեվ, վորպես անցած, անդարձ մի զիշեր,
Ուրվականի պես մնաց լոկ ստվեր:

Ո՛ր, դու մեծ պոետ, անանց դու արձան,
Հորդում ե սիրտս ինչպես գետ զարնան,
Գուրգուրանքներդ ինձ ուղի դարձան,
Այո, կերգեմ յես մարտերը վառման:

1934

Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ք

Սիրում եմ քո սիրտը բոլոր, ո՛վ, հայրենիք իմ բոսոր,
Յեվ հասակդ բարձրացող, ծայնդ՝ զվարթ ու հզոր,
Յեվ դուխյունը քայլերիդ, և յերգերը մարտերիդ,
Վոր տվին ինձ լի թասով յերգի գինի, սե՛ր հուզող:

Յեվ այսուհետ՝ առահավետ—քանի յես կամ աշխարհում
Պիտ սիրեմ ու կսիրեմ քեզ այս ծաղկե աշխարհում.
Յես քո զրկումն եմ ծնվել, յես քո զրկումն եմ սնվել—
Քո զրկումն ել կմնամ՝—քանի դեռ կամ աշխարհում:

1936

Ս Կ Ի Զ Բ Ը

Ասես այս հոխ բնությունը
Ել իր սրտում չուներ գույներ,—
Հորիզոնից մինչ հորիզոն
Համատարած շարմաղ գույն եր:

Արեվը շեկ—վոսկե սինի՝
Վոսկենման հրով յելավ,
Ժպիտ տվեց հողին, սարին,
Զյունն ել հոսեց լեռներից վար:

Յեվ ձորերով հազար ու մի
Զուրը վազեց հորդ ու վարար,
Հողը բուրեց հո՛վ, դուրալի՛,
Հողը յերկնեց ծաղիկ գարնան:

Արեվն ազահ՝ լայն հանդերին,
Վորպես համբույր, մաղթեց հուր, բոց.
Կանաչ հազան դաշտերը իմ,
Կանաչ հազան սարեր ու ձոր:

1935

ԴԱՇՏԵՐՈՒՄ

1933

ԴԱՇՏԵՐ, ՁԵՐ ԳԻՆԻՆ

Յերազել եմ ձեզ,
Մ, կանաչ դաշտեր,
Զգտել եմ՝ արբել
Սուրբ գինովը ձեր...
Բայց կարճ են յեղել
Մանկան ձեռքերն իմ,—
Ու յես չեմ խմել,
Դաշտեր, ձեր գինին:
Սակայն յերբ յեկավ
Հողմը փրկարար,—
Դյուրթվեցի անհագ
Գինով ձեր վարար:
Յեվ ահա արդ յես,
Դերված ձեր սիրով
Բայլում եմ ձեր վես,
Թավ կանաչներով:
Խմում եմ անկուշտ
Ձեր նուրբ ծաղկունքի
Բուրմունքը անուշ,
Ինչպես սուրբ գինի:

Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

Շողա՛, արե, շողա՛...

Գ. Մանարի

Շողա՛, զարուն, շողա՛,
Իմ բույր, հրով վառած,
Սիրտս չի դողդողա
Քու հուրերի առաջ:

Իմ զարունն ես դու, ո՛,
Յեկ, վռսկեվառ ցնծա,
Դու նման չես բոլոր
Գարուններին անցած:

Քո մեջ պուրպուր, ահա,
Ինչքա՛ն վարդեր կոկոն
Բացվում են ինձ նման՝
Լցված սիրով, հոգով:

Յեվ դեռ ինչքա՛ն դեռ կան
Հունդեր, անծիլ հունդեր,
Վոր ուզում են դառնալ
Կոկոն, բացված վարդեր:

Շողա՛, գարուն, շողա՛,
Դարձիր արեւ վառման,
Վոր շողերիդ առաջ
Անձիլ հունդ չմնա,

Վոր հունդերը բոլոր
Դառնան բացված վարդեր —
Շողերով քո վառվող
Կնյուսեմ նոր յերգեր:

ԳԱՐՆԱՆ ԱՐԵՎԸ

Թարձրանում ե արեւը
Պայքարի, սիրո.
Ժամ կոմյերիտ յերգերը
Խրոխտ հնչեն թող:

—
Ցեկել ե նա անցնելու,
Կրկին կըգա հյուր.
Սիրտս քեզնով ե լեցուն,
Վառած սիրո հուր:

Դու բերել ես թեժ բոցեր յ
Սիրող սրտերին,
Շունչդ ես բերել ե բորբ սեր
Հողին, դաշտերին:

Ցեւ վարդերին դեռ կոկոն,
Անձիլ արտերին
Բերել ես կյանք մի նորոգ, —
Ցեւ սե՛գ սարերին:

Ո՛ր, լեցուն են հանդերը
Ծփուն յերգերով.
Կշողշողան վարդերը
Քո նուրբ, բորբ սիրով:

Արեվի՛ պես բարձրացող
Սիրո ու շնչի
Լայն դաշտերում արեվոտ
Թող յերգս հնչի:

1934

ԱՅԳԻՆԵՐՈՒՄ

Առավոտյան յեղա աշնան այն այգում,
Ուր խաղողի ճուրթերն՝ ինչպես կաթնատու
Կրծքեր առատ՝ կախվել եյին ծանրացած,
Փայլում եյին՝ վհնգ կապույտը աստղաշատ:

4629
Ասես նրանք ժպտում եյին իմ դիմաց
Ու ժպտով, մտերմորեն, մեղմածայն
Շշնջում ինձ՝ ինչպես յարը իր յարին՝
— Խոսի՛ր մեզ հետ, հյուսիս մի յերգ պայքարի

Նրանց մասին, ովքեր թեն ու արեվկեզ
Որերով՝ միշտ փայփայեցին սիրով մեզ
Յեվ՝ հոգատար մայրը ինչպես վորդուն իր՝
Մեզ ահ տվին, հասունություն սիրալիր:

Ու ճութերը փսփսացին հարսի պես,
Վոսկե աշնան արեվի տակ մեղմահեզ.
Աչիկների ասեղներով անհամար
Խտուտեցին իմ աչքերը խնդավառ...

Ու յերգում եմ դեմքե՛ր, ձեռքե՛ր պնդաջիղ,
Ձեր յերգը, վոր տվիք մրգեր լիաշիթ.
Ընդունեցե՛ք իմ այս յերգը սիրասուն,
Վորպես պարգև՝ մրգերի դեմ ձեր հասուն:

1935

Ա Ր Տ Ե Ր Ը

Ահա նորից արտերը,
Ծովի նման արտերը.
Համայնական դաշտերում
Սե՛ր են յերգում արտերը:

Արեւի շեկ վարսերը —
Վոսկեթել այդ արտերը
Հրկիզեցին իմ սրտում
Բյուր սրտերի հուր սերը:

Յեւ յերգում եմ արտերը —
Հոգուս այդ շեկ վարդերը.
Փոթորկել են նրանք իմ
Սրտի վարար կրքերը:

1934

Ֆ Ա Թ Մ Ա

Ահա նորեն, կրկին
Դու յես կանգնել ահա
Հասակովդ այդ ձիգ
Աչքերիս դեմ հիմա.
Յեւ ուզում եմ յես իմ
Զուլվող յերգը այս նոր
Քեզ նվիրել միայն —
Վորպես դրոշ բոսոր:

Հորդառա՛տ ու վարար
Հույզեթը իմ սրտում,
Փոթորկում են, Ֆաթմա,
Ալեկոծվու՛մ, հչու՛մ.
— Յերգիր, պոետ, յերգիր,
Փոթորկո՛ղ ու անսանձ,
Կիզի՛լ յերգեր յերգիր,
Դաշտեր, հերոս, պայքար:

Յեւ ինչպե՛ս քեզ չերգեմ,
Դու հերոս իմ, Ֆաթմա,
Չե՛ վոր յերեկ եր դեռ
Այս դաշտերում անափ
Թաղում եյինք հունդեր,
Բիրտ հողի հեռ մարտում —

Մինչեւ մութը իջներ,
Դաշտը դեղներ լուսնով:

Այն հանդերը հիմա,
Հանդերը քո սնած—
Այնքա՛ն, այնքա՛ն, այնքա՛ն
Բարձրացել են ահա,—
Վոր դաշտերը լայնձիր
Արժաթել են արդեն,
Ու դեռ գարնանն անձյուն
Շարմաղ ձյունով ծածկվել:

Այդ ձյունով ես տալիս
Քո պարտքը, իմ հերոս,
Շունդալից դարիս
Յերկրին՝ աճող վազքով,
Վոր յերկիրն իմ փարթամ,
Իմ յերկիրը ծաղկող
Ճո՛խ, հո՛րդ լինի, Ֆաթմա,
Ու դու լինես պատվով:

1933

ՈՒՋՈՒՄ ԵՄ ՁԵԶ ՆԵՏ

Հալվեցին արդեն շողերը շարմաղ,
Դու անձրեւ հորդեց կապույտն՝ ինչպես մաղ,
Դարունն արծակեց կանաչ վրան մի,
Դաշտերը—ուրախ հանդես են պարի:

Գիշերը փռեց վերմակն յերագուն,
Ուր կարկաչում են ջրերը, վազում.
Ատողերը՝ ասես պատմում են հերիաթ,
Լուսինն և դիտում ապշած ու անթարթ:

Դաշտերում անծայր բուրում են անուշ
Ծաղիկներ, արտեր,—ծփում են աշխուժ.
Վառվել են սիրո կրակովը հուր
Բազում սիրավառ սրտեր ամենուր:

Վաղ լուսադեմի գեփյուռը մեղմիվ
Սուլում ե,—գիշերն ահա կանթեղվի,—
— Ծաղիկներ, արտեր, ընդունեք ինձ ել,
Յես ել եմ ուզում ձեր սիրով խանձվել:

— Ձեր սիրո ծովում ընդունեք ինձ ել,
Ուզում եմ ձեզ հետ սիրել ու սիրվել:

ԳԱՐՆԱՆԱՄՈՒՏ

Վորպես համեստ աղջիկ մի,
Վոր իր դեմքը ժպտալի
Բացում ե դեմ իր յարի—

Այնպես, զարուն, նազանքով
Բացում ես դու բուրմունքով
Ու սիրով լի դեմքը բո:

ՀՈՒՋՈՒՄՆԵՐԻ ԳԱՐՈՒՆ

Անաղմուկ, անդորր ուշ գիշեր—մի պահ
Շրշնջում ե ինձ հարազատ մի ծայն.
— Այս պահին այդ ի՞նչ, այդ ի՞նչ ես լռել,
Ձե՞ս զգում հորդուն բուրմունքն այս գարնան:—
Կարո՞ղ ես—յերգի՛ր, յերգի՛չ պատանի,
Այս գարունը հուր, ճոխությամբ հղի,
Այս գարունը, վոր բերում ե բյուր մարտ,
Խինդ ու յերգեր վառ ծաղկող յերկրիդ:

Յերգի՛ր, ո՛ր, յերգի՛չ, մուտքըն այս գարնան—
Անաւի ովկիանի փոթորկի նման,
Յերգի՛ր դու նրա հույզերը—առու,
Յերթը ծավալուն, կրքերը վարար:
Յերգի՛ր գարունն այս—գարունը մրրիկ,
Գարունը կարմիր հորդող սրտերի,
Այս գարունը, վոր մարտիկների հոծ
Հուզում, մղում ե զրոհ-պայքարի:

— Պիտի յերգեմ յես գարունը վերհաս,
Կորովը նրա՝ փոթորկող, անսանձ,
Շունչը պիտ յերգեմ բյուր կրքերով լի.
— Յերգի՛ր, պատանի, յերգի՛ր համարձակ,

— Հունդը պիտ յերգեմ այս հրկեզ գարնան,
Ու դաշտերը լայն, հույզերով վառված,
Յեւ համայնական բերքի ու մրգի,
Ճոխ կյանքի համար՝ պայքարը վառման:—

— Յերգիչ պատանի, յերգի՛ր դու վստահ,
Յերգի՛ր, պատանի, յերգի՛ր համարձակ:

ՅԵՐԿՈՒ ՏԵՐԵՎ

Դիշերն ամբողջ սուլեց բամին,
Աստղերը բյուր՝ բռնեցին պար,
Սվավացին հավերն անչար,
Յերբ այդ գիշեր սուլեց բամին:

Ծառերն այգում զիւ յերգեցին:
Զնգաց կախած թառի սիմը,
Իսկ վերելում խենթ լուսինը
Սառած մնաց տեսքով իր սին:

Յեւ մութլուսին, յերբ յես յելա,
Պատշգամբում յերկու դեղին
Զոր տերեւներ ընկած եյին—
Այդ մութլուսին, յերբ յես յելա:

Վերցրի չոր տերեւները՝
Վորպես ծաղիկ, վորպես նշան
Բացվող առա՛տ ու ճոխ աշնան,—
Լիության զու՛յգ բարեկները:

ԱՐՏԵՐԻ ՅԵՎ ՍԻՐՈ ՅԵՐԳ

Գարնանը այն՝ արեվը հուր,
Հռհուում եր, շրջում անտուն
Այս հանդերում, յերբ յես ու դու
Անցնում եյինք, ժպտում—ժպտում:

Կարծես գորգ եր դաշտն այս լայնծիգ,
Կամ մի կանաչ—կանաչ թավիշ:
Ո՛ր, ի՛նչ առատ, ալիք-ալիք
Հորդ արյուն եր զարկում սրտիս:

Հիշում ես դու՝ այս դաշտերում
Արտերն եյին մեզ ժպտում սեր:
Յես ել իմ բոց, յես ել իմ հուր
Սերը համեստ նետեցի քեզ:

*
*
*

Այս ամռանը ահա նորից
Անցնում եմ այս դաշտերով ձիգ,
Կանաչ-կանաչ այն արտերին
Իջել ե ցող՝ բոստ՝, դեղին:

Այն արտերը անա՛փ կանա՛չ
Զոծվել են, տե՛ս, վոսկով հիմա,
Ու տեսնու՞մ ես՝ վոսկեծիծաղ
Դաշտերում այս ահա նրանց

Հասկերը լի, հասկերը շեկ
Աճել, ձգվել, բարձրացել են,
Դեղնագլուխ պողուղ դարձել,
Յեվ քեզ նման հասել, իմ սեր:

1933

Ս Ե Ր Ը

Քո սերն ե պահված անտակ ծովի մեջ...
Ն. Քուչակ

Այդ յերկու կապույտ լճակների մեջ—
Քո յերկու փայլուն լազուր աչքում
Պահված ե պայծառ, անաղարտ մի սեր,
Նա ինձ ե դյուլթում, նա ինձ ե գերում:

Ուզում ես պահել, աչքերդ լազուր
Թերում ես դու միշտ՝ ինձ պատահելիս,
Բայց նկատում ե հայացքս, իզուր
Թերում ես ինձնից աչքերը քո ջինջ:

Կոմյերիտ աղջիկ, մի պահիր իզուր
Աչքերդ՝ կապույտ լճակների պես,
Իմ հոգին սիրով դեպ քեզ ե վազում,—
Միրում եմ յես քեզ, սիրում եմ յես քեզ:

Ք Ո Ա Ջ Ե Ր Ը

Բորբ արեվը ամպի տակից անթիվ, թեժ
Վոսկե սուր ե կախել բարկ ու շողշողուն:
Քո աչքերը ունքերիդ տակ յերկու թեժ,
Վոսկե հուր են վառել ջերմ ու շողշողուն:

Արեվի այդ անթիվ վոսկե սրերը
Ջերմություն ու շունչ են տալիս,
Հույս ու կյանք.
Քո աչքերի յերկու վոսկե հրերը
Խնդություն ու սեր են տալիս,
Հույս ու կյանք:

Յես սիրում եմ
Բորբ արեվը—կյանքի ծով,
Յես սեր, ունեմ
Քո աչքերում—կյանքի ծով:

1935

Ս Ի Ր Ե Ր Գ

Յերկինքը՝ պարզ, յերկինքը՝ ջինջ,
Աստղերը՝ բյուր.
Շոյում ե մեզ զովշունչ բամին,—
Տալիս համբույր:

Վերում՝ աստղեր, վարում՝ դեմքեր
Ժպտում են վառ,
Ժպիտներով մենք վողողվել,
Խնդում ենք հար:

Այս յերեկո ինչքա՛ն դեմքեր,
Իմ կյանք սիրուն,
Սեր են առնում, տալիս են սեր,—
Սիրում—սիրվում:

1933

ՅԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆ

Աչերիդ մեջ հեքիաթային փայլ կա պայծառ
Յեվ ջինջ՝ ինչպես ջուրն աղբյուրի, ջուրը զուլալ:

Կուզեմ սուզվել աչերիդ մեջ խոր ու պայծառ,
Կուզեմ խմել հեքիաթային ջուրըդ զուլալ:

Մ Ի Ա Ս Ի Ն

Կյանքը հոսում ե սահուն
Իրա ընթացքով արագ,
Այդ ընթացքին են ձուլվում
Ձեռքեր, յերկեր անբանակ:

Իմ յերգերով այս դարի,
Հոսանքներում ալ-պուրպուր
Կոչում եմ բեզ.—դե՛ս, արի՛,
Փրփուրներում ձեռքդ տուր:

Ու պղպղակ յերկու հատ՝
Յեկ, յիս ու դու միասին,
Ընթացքի մեջ անընդհատ
Ձուլվենք, սահենք միասին:

1934

ՅԵՐԿՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

1.

Յեվ սով եր, և՛ մահ ամենուր,
Արյուն եր, և՛ միս, և՛ թալան.
Ու կյանքը՝ վորպես իրիկուն՝
Յեվ մեռնում եր, բայց և կար...

Հիշում եմ.—Աշուն եր կրքոտ,
Քամի ուներ՝ թեն ու անձրեվ.
Իսկ գյուղը՝ քանդվող ու վերքոտ՝
Վո՛չ խինդ ուներ, վո՛չ վարդեր:

Մի բակում կար թեր ուռենի,
Յեվ պառավ խրճիթ՝ հի՛ն, խարխուլ,
Ուր հեվում եր վորք մի աղջիկ՝
Մինչ մթնում եր, լուսանում...

2.

Այսոր նորից գյուղն այն մտա,
Շեկ արեվը լայն ժպտաց:
Թեն ե, աշուն՝ կրքոտ դարձյալ,
Սակայն այլ աշուն ե սա: —

Այս աշնանը մրգերն առա՛տ,
Հասուն ու լի բերք այնքա՛ն.
Ու դաշտերում համայնական՝
Համայնական սեր ու կյանք:

Նախագահին այս գյուղի
Տեսա՛ւ. Նա աղջիկ ե մի
Համեստ, հասուն կրծքով լի:
Կրծքի վրա ունեւ ԿԻՄ:
Բարեվեցի: Նա քնքույշ
Վառ հայացքը ինձ թեքեց
Յեւ աչերով հու՛ր, նախշու՛ն
Մեղմ ժպտալով, վողջունեց:

Ո՛ր, հիշեցի յես հանկարծ
Աշունն այն կրքոտ,
Քամին ու անձրեւին անդարձ,
Ուռենին՝ ննջող:
Հանգչող խրճիթն հիշեցի,
Եյակն այն անտեր,
Հագուէր աչեր հիշեցի՝
Խավար, աներեր:
Յեւ աչերի հետ լազուր՝
Իմ սերն առաջին
Քո աչերում, արդ հասուն,
Կոմյերիտ աղջիկ:

ՍԱՅԱԹ-ՆՈՎԱՅԻՆ

Յես կարդում եմ տողերը քո,
տողերը քո ջուհա՛ր, ջուհա՛ր,
Վառ ջուհարդար աչքերով իմ՝
տեսնում եմ քո կյանքն անջուհար
Ու մորմոքով ասում եմ քեզ՝
«Վա՛յ քու դարին, Սայաթ-Նովա,
Ամբողջ կյանքում չըռաստ եկար,
Մե լավ յարի, Սայաթ-Նովա»:

Յես եւ ունեմ սիրտ քեզ նման,
մի սիրտ սիրող՝ սիրո ուկիան
(Յեւ ինձ նման, սրտիս նման —
սիրողներ կան ելի այնքա՛ն),
Բայց մեր դարում սիրո համար
մենք չենք անում հիմա դովա,—
Մեր սերը արդ խնդուլթյուն ե,
մեր սերը՝ կյանք, Սայաթ-Նովա:

ԽՈՍՔ՝ ԹԱՓՎՈՂ ՏԵՐԵՎՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Ո՛ր, ինչքա՛ն ե ղժվար, ինչքա՛ն հերոսական
Այս կռիվը կյանքի—լուսն կյանքի համար...
Ու դեռ ինչքա՛ն անդուր ու դեռ ինչքա՛ն անկանգ
Պիտի մարտենք համառ հրդեհներում անմար...

Այս լուռ կանգնած ծառը—բարդենին այս անմիտ,
Վորպես արծիվ անթեյ, վորպես բազն պառապ—
Ձիգ կանգնել ե աշգուռ, խոյացել դեպ յերկինք
Ու կարդում ե հանդարտ կյանքը արդեն մի դար:

Ինչքան ամառ անցավ, յեկավ ինչքան աշուն,
Այնքան անգամ ծառն այդ տերեւները թափեց.
Աւ նա ելի, կրկին, յիրք նորից գա աշուն—
Պիտի թափի վերստին տերեւները վռսկե:

Սակայն ահա մի ծառ—ծնրակ աշխարհը հին,
Անորինակ, հրե այս աշնանը փառվող
Ձիլ հողմերի բուրում, թե՛ բոցերում մարտի
Մերկանում ե ընդմիշտ, ընկնում ե թու՛յլ, անգո՛ր:

Մերկանում ե նա վողջ, վորպես ուրու փետրած,
Փշրվում ե, ցնդում, անգարձ կորչում անհայտ:
Մրրիկներում այս հուր, հրդեհում մեր վառած
Բարձրանում ե կավով ծաղկափթիթ մի կյանք:

Ո՛վ կարող եր քեզ պես, դասակարգ իմ, ուսել
Նման ծանր կռիվ, անչա՛փ ղժվար մի գործ
Ցեղ փոթորկում անասնձ հերթել կյանք, մահ ու սեր,
Հրդեհներում լափող ծուլել աշխարհ մի նոր:

Ո՛ր, ինչքա՛ն ե ղժվար, ինչքա՛ն հերոսական
Այս կռիվը կյանքի—լուսն կյանքի համար...
Բայց դեռ ինչքա՛ն համառ, բայց դեռ ինչքա՛ն
անկանգ
Պիտի մարտենք հուզող հրդեհներում այս վառ,

Վոր յերկինք իմ հերթ ցնծա՛ վորպես ովկիան,
Արեւները բոլոր պարզ ու անկեղծ ժպտան:

1933

ԱՆՎԵՐՆԱԳԻՐ

Դու սերմի պես ծլել ես,
Ծլի պես ձգվել
Ու աճել ես ծլի պես,
Փարթամ ծառ դարձել:

Յեվ ծառի պես դու փարթամ
Ճյուղեր ես տվել՝
Յեվ այդ ճյուղերիդ վրա՝
Կոկոն ու տերեւ:

Կոկոնի պես լցվել ես,
Հունդով ուռճացել,
Ուռճացել ես ու բացվել
Նռան ծաղկի պես:

Յեվ բուրմունքդ, ծաղկի պես,
Ո՛ր, շուրջդ ես սփռել.
Յերկրները բազմապես
Քեզնով են արբել:

Ահավասիկ, ծաղկի պես
Թերթերդ թափել:
Դու հասել ես նռան պես,
Հասուն միքդ դարձել:

Ա Ր Ե Վ

Հուր եր կարծես աշխարհը վողջ
Ու բոցեղեն հրդեհ եր,
Ուր սիրտը իմ—մի սիրտ բողբոջ—
Վո՛չ կյանք ունեւ, վո՛չ ել սեր:

Թափառական խենթի նման
Սիրտըս ինչպես յեղնիկ վորք՝
Քեզ եր փնտռում, փնտռում եր մայր—
Արե՛վ, արե՛վ, արե՛վ բորբ:

Քեզ եր փնտռում սիրտըս մանուկ՝
Սիրտ կարոտ աշխարհում,
Քեզ եր փնտռում սիրտըս դալուկ՝
Կարոտ ջերմ ու բորբ սիրուդ:

Յեվ կայծի պես հրից յեւած
Քո վառ սերը, ո՛ր, արեւ,
Նետվեց, ընկավ սիրտըս անդարձ—
Հրդեհներում անվեհեր:

Արդ թող արեւ, կըրակ լինի
Քո սերը վառ, կենսարար,
Յեվ թող սիրտըս՝ վորպես գինի՝
Վայելի այն հո՛րդ, վարա՛ր:

ԱՆՎԵՐՆԱԳԻՐ

Դու սերմի պես ծլել ես,
Ծլի պես ձգվել
Ու աճել ես ծլի պես,
Փարթամ ծառ դարձել:

Յեվ ծառի պես դու փարթամ
Ճյուղեր ես տվել
Յեվ այդ ճյուղերիդ վրա՝
Կոկոն ու տերեւ:

Կոկոնի պես լցվել ես,
Հունդով ուռճացել,
Ուռճացել ես ու բացվել
Նռան ծաղկի պես:

Յեվ բուրմունքդ, ծաղկի պես,
Ո՛ր, շուրջդ ես սփռել.
Յերկրները բազմապես
Քեզնով են արբել:

Ահավասիկ, ծաղկի պես
Թերթերդ թափել:
Դու հասել ես նռան պես,
Հասուն միբզ դարձել:

Ա Ր Ե Վ

Հուր եր կարծես աշխարհը վողջ
Ու բոցեղեն հրդեհ եր,
Ուր սիրտը իմ—մի սիրտ բողբոջ—
Վո՛չ կյանք ունեւ, վո՛չ ել սեր:

Թափառական խենթի նման
Սիրտըս ինչպես յեղնիկ վորբ՝
Քեզ եր փնտռում, փնտռում եր մայր—
Արե՛վ, արե՛վ, արե՛վ բորբ:

Քեզ եր փնտռում սիրտըս մանուկ՝
Սիրտ կարոտ աշխարհում,
Քեզ եր փնտռում սիրտըս դալուկ՝
Կարոտ ջերմ ու բորբ սիրուդ:

Յեվ կայծի պես հրից յելած
Քո վառ սերը, ո՛ր, արեվ,
Նետվեց, ընկավ սիրտըս անդարձ—
Հրդեհներում անվեհեր:

Արդ թող արեվ, կրքակ լինի
Քո սերը վառ, կենսարար,
Յեվ թող սիրտըս՝ վորպես գինի՝
Վայելի այն հո՛րդ, վարա՛ր:

ՁՈՐԱԳԵՍԻՆ

1.

Հի՛ն—հին որերում դու աննպատակ
Լուսվա լեռների ծոցերովը մեկ
Հոսել ես հոսել վշտոցով սարսափ
Յեվ ուժիդ կրքից հուզվել, աղմկել:

Քեզ չեն հասկացել այն պահին մարդիկ.
Ու յերբ զիշերին՝ թուխալ, ու մեզ, ու սեզ
Լեռների գրկում հուզվել ես կրկին,—
Լուեցի Սաքոն այդ քաջը ե կարծել:

2.

Իսկ հիմա արդեն լեռներին Լոռու
Ժպիտն արեվի փոխվել ե այնքա՛ն...
Ու մարդը՝ յեփված կյանքի փոթորկում
Քեզ հասկացել ե ու տվել ե փայլ:

Նա հասկացել ե քո ուժը հսկա
Յեվ գիտե հիմա, թե ինչու համար
Աղաղակդ ու հուզմունքդ ազահ
Լեռների գրկում ժխորել են հար:

Յեվ մարդն այժմյան՝ դարբինն այս կյանքի՝
Փաթաթել ե քեզ քաղմարյուր թելեր,
Յեվ թելերովն այդ հյուսել քեզ անթիվ
Գործարան, քաղաք, հանրեր ու գյուղեր:

Դիմում եմ յես քեզ — այժմ համարձակ
Հուզվի՛ր, ո՛ր հուզվի՛ր՝ վորքան կուզես դու,
Լսո՞ւմ ես, — մեր այս յերկիրն քաղմերակ
Աղաղակում ե—հոսա՛նք, հոսա՛նք տուր...

Ն Ա Վ Ե Ր Ը

Յեղավ մի որ՝ անթիվ նավեր
Բաց ովկիանում մեծ հույզերի
Կռվի յեւան մեր նավի դեմ,
Կռվի յեւան — կսլան ժայռին:

Հիմա դարձյալ նավեր անթիվ,
Դավերով լի անթիվ նավեր
Քեն ու վոխով հիմա կրկին
Բարձրանում են մեր նավի դեմ:

Բայց նավը մեր ծանր և այնքա՛ն,
Հեշտ չե նրա ուղին փոխել, —
Պատմությունն է նրա վրա
Այս մեծ դարի կամքը բարդել:

Սակայն այն ո՞վ կուզե թեքել
Ընթացքը այդ հսկա նավի,
Ո՞վ է փորձում կամքով իր նեո՝
Թեքել ընթացքը արեւի:

Ո՛ր, նավը մեր՝ արեւի պես՝
Մնդարձ է ու անթեքելի,
Քանզի ղեկը նրա լուսե
Զեռքին է Մեծ Ղեկավարի:

ՋՈՐԵՐԻ ԳՐԿՈՒՄ

1.

Առավոտյան, յերբ արեւը ժպտաց,
Ցանկացա նորից հանդերը գնալ,
Ու սրտիս գրքում հնից մնացած
Հուշերը բացել, թերթել ու կարդալ:

2.

Յեվ կանգնել եմ յես բլրակի վրա,
Դիտում եմ... վորքա՛ն ծառեր կան գանգուր-
Այստեղ ջրերն են վշշում գլզլան,
Քամին, տերեւներն ի՛նչ զով են յերգում:

Պահ մի դյուլթվում եմ, դյուլթվում եմ անհագ
Ծառերի, բամու անուշ յերգերով:
Արքում եմ այս շա՛տ, բյու՛ր և բազմերանգ
Ու բաղցրաբերիջ ծաղկունքի հոտով:

3.

Այստեղ հայրըս ինձ՝ վորպես յերազ մի՝
Հիշում եմ պատմեց, պատմեց, ո՛ր, թախծով,
Վոր սքանչելի այս հանդ-ձորերին
Տիրում եր մի որ իշխանը Կազով...

Հանդումն այս հիմա ձորերի գրկում,
 Ուր դեմդ անտառն ե, ջրեր քլքլան,
 Ուր բնությունն ել մարդ ե գուրգուրում,—
 Ցնդել ե, այստեղ հազլովն ել չկա:

Նոր-նոր տներ են բարձրանում այստեղ,
 Այստեղ քաղաք ե կառուցվում, մի նոր,
 Մի նոր սովխող ե այս վայրում ծնվել,
 Ծնվել, ահել ու ահում ե թափով:

ՓՈՔՐԻԿ ԵՄԻԿԻՆ

Վաղը կբացվի նորից վառ զարուն,
 Կրժպտան վառվող ծաղիկներ այնքա՛ն,
 Յեվ համայնական ուրախ դաշտերում
 Քաղցրանուշ կերգեն աղջիկներ այնքա՛ն:

Կրժպտաս դու՛ ել դաշտերի միջին,
 Ծաղիկների պես, աղջիկների հետ,
 Թոթով քո լեզվով կերգես դու մի ջինջ,
 Յե՛վ պայծառափայլ ե՛ անուշ մի յերգ:

Հ Ո Ր Ս

Անցնում եմ յերբեմն շիրիմիդ մոտով,
Լսում եմ տանջված բո ծայնը կարծես,
Անհուն տրտունջով, վշտով, կարոտով
Լցվում ե սիրտս,— ու լալիս եմ յես:

Յեվ արցունքները լալկան աչքերիս,
Հոգուս մեջ մորմոք՝ մրմնջում եմ յես.
— Չտեսար լավ որ այն սեվ աշխարհից,
Հիմա դու ու՞ր ես, հիմա դու ու՞ր ես...

Շարունակում եմ դարձյալ իմ ուղին,
Ձագում ե դեմս ներկան խնդաշունչ.
Մոռանում եմ քեզ, անցյալդ դեղին,
Մոռանում արցունք, կարոտանք, տրտունջ:

Մ Ո Ր Ս

1.

Այն հախուռն տարում ինձ թողիր տխուր,
Մանկատան դռանն, արցունքով աղի
Թրջելով դեմքդ դու գնացիր տուն,—
Մանկատան դռանն ինձ անմայր թողիր:

Իշխանությունը դարձավ իմ մայրը,
Իսկ յերկիրը նոր՝ ինձ համար մի տուն.
Ջուր եյիր լալիս դու անգոր մայր իմ,
Ջուր եյի կանգնել յես մոլո՞ր, տխու՞ր:

2.

Հիմա գալիս ես ամեն որ ինձ մոտ,
(Յերբ աշխատում եմ), նայում ես դեմքիս,
Ու ներքին մի խոր, մի խոր ժպիտով
Հրճվում ես անզուսպ՝ նայելով դեմքիս:

Յեվ կարիքը սեվ՝ բո թախծոտ հոգին
Կրծել ե թեպետ յերկար տարիներ,
Ու շարմաղ ծյունն ե իջել բո գլխին,
Ու կյանքն ակոսել դեմքիդ կնճիռներ,—

Բայց, մայր իմ, դու արդ դարձել ես ջահել
Այս նոր աշխարհի, նոր կյանքի հրում.
Քո ծեր աչքերում վառվում են ջահեր՝
Տեսնելով վորդուդ այս մեծ պայքարում:

ԳԱՐՄՈՇԿԱՆ

Հանկարծ յերեկոն արծաթն իր թափեց,
Աղմկեց գյուղում լիությունն աշնան,
Հեռու մի վայրում նվում ե ասես
Այն քաղցրահնչուն, խնդուն գարմոշկան:

— Ինչո՞ւ պիտ նվա գարմոշկան լացով,
Այս պահին ուրախ, այս աշնանը վառ:
— Նա լալիս ե իր կյանքը թախիծով,
Կորցրած հնում՝ այն աշնանը մառ:

Ք Ա Ռ Յ Ա Կ

«Քո «Մթնաձորում» թախիծ ե ծորում...
Յե. Չարեմ

Մկրտիչ Արմենին՝ նրա «Հեղնաբ Աղբյուր»
գիրքը կարգալուց հետո:

«Ձորի Բողազի» գյուղեցիների
կյանքի աղբյուրն ե հոսում այս գրքում,
Ուստա Մկրտչի քառսուն աղբյուրի
զուլալ ջրերն են ծորում այս գրքում:
Պայծառ Հեղնարի զգացումների
բյուր աղբյուրներն են փակվում այս գրքում,
Արմեն Մկրտչի հորդող հույզերի
աղբյուրի ջուրն ե խոսում այս գրքում:

ԴԵՊԻ ԳԱԳԱԹՆԵՐ

Իմ հոգին լցված, ո՛ր, վեհ գազաթներ,
Ձեր պայծառ սիրո արեւի կանչով,
Նետվում եմ դեպ ձեզ, սիրուն գազաթներ,
Ձեր պայծառ սիրո արեւի կանչով:

Թողնում եմ վարը անթիվ սուրբ գանձեր,—
Հեծած յերազիս հրեղեն ձիուն,
Թռչում եմ ահա բարձունքները ձեր,
Կտրելով լեռներ, ստեպներ անձյուն:

Ո՛ր, վե՛ր են, վե՛ր են բարձունքները ձեր
(Թերեվա հոգնի ճանապարհին ձիս,
Թերեվա գլխիս վարսերը՝ ձյունեն),
Բայց ձեզնով արբել, ձեզ մոտ եմ գալիս:

Ուսել եմ ահա, չքնաղ գազաթներ,
Իմաստուն մի բեռ—Հանճարի գանձը,
Անցնելով ժայռեր ու բազում լեռներ—
Ձեզ մոտ եմ գալիս, գազաթներ բարձր:

Ձեզ մոտ եմ գալիս սիրող խենթի պես,
Թողնելով գանձերն անցած իմ ուղու,
Սիրում եմ կտրած ուղիս պարզերես,
Քանզի գանձեր են փռված այդ ուղում:

Բայց կրկին, կրկին գալիս եմ ձեզ մոտ,—
Ժայթքող հույզերիս Վեզուվը դուք եք,
Ընկերներ ունեմ ինձ հետ, փոքր արնով
Պիտ գանք, ձեր գանձի Վեզուվը առնենք:

Յ Ա Ն Կ

1. Վերսկիս խոհ	4
2. Պոետի հեա	6
3. Հայրենք	8
4. Սկիզբը	9
5. Դաշտերում	11
6. Դաշտեր, ձեր գինին	12
7. Գարուն	13
8. Դարնան արևը	15
9. Այգիներում	17
10. Արտերը	18
11. Փաթմա	19
12. Ուզում եմ քեզ հեա...	21
13. Գարնանամուտ	22
14. Հուզումների զարուն	23
15. Յերկու տերև	25
16. Արտերի և սիրո յերգ	26
17. Սերը	28
18. Բո աշերը	29
19. Սիրյերգ	30
20. Ցանկություն	31
21. Միասին	32
22. Յերկու հանդիպում	33
23. Սայաթ-Նավային	35
24. Խոսք թափվող տերևների մասին	36
25. Անվերնագիրը	38
26. Արև	39
27. Զորագետին	40
28. Նավերը	42
29. Զորերի գրկում	43
30. Փոքրիկ եմիկին	45
31. Հորս	46
32. Մորս	47
33. Դարձողան	48
34. Քառակ	49
35. Դեպի գազաթներ	50

<< Ազգային գրադարան

NL0322701

ԳԻՆԸ
50
ԿՈՊ.

367686

МАРТИН АМЯН

В СОЛНЕЧНЫХ ПОЛЯХ

(На армянском языке)

ИЗД. ГАЗ. „ПРОЛЕТАР“